

Görögország

Görögország Európa és Ázsia határán, a Balkán-félsziget déli csúcsán fekszik Délkelet-Európában. Területének részét képezi az Égei- és a Jón-tengerben fekvő több mint 2000 sziget, melyből mindössze 165 lakott.

Északon Albániával, Macedóniával és Bulgáriával, keleten pedig Törökországgal határos. Az ország legmagasabb pontja az Olimposz.

- 1952 óta tagja a NATO-nak,
- 1981 óta tagja az Európai Uniónak.
- 1995 óta a Nyugat-európai Uniónak.
- 2001 óta az Európai Gazdasági és Monetáris Uniónak.
- 2005 óta pedig az Európai Úrügynökségnek.

Görögország mindig is az Unió gyengébb gazdaságai közé tartozott. Az országot a jobbközép Karamanlisz-kormány (Új Demokrácia Pártja) vitte be az Unióba, heves belpolitikai csatározások között. 1979-ben, a csatlakozási szerződés ratifikálásának évében, az emberek 46 %-a nem tudott sem igent, sem nemet mondani a teljes jogú tagságra.

A görög gazdasági helyzet és az 1981-es kormányváltás (a PASOK kormányzása) következtében az EK 10. tagja nemegyszer kész helyzet elé állította a Közösséget, amely Görögország „külön utasságát” - némi rosszállással – de mindig tudomásul vette. Saját nemzetgazdasági érdekeinek szolgálatában Görögország a taggá válás után nem egy „pótlólagos átmeneti időszakot” és a közösségi szabályok alóli kivételt ért el, adott esetben „önhatalmúlag” érvényesített.

A tagországoknak nem fűződött érdeke hozzá, hogy az EU felé rossz képet mutassanak magukról. Általános a vélekedés, hogy az euró-övezetbe lépés előtt és után is egyes államok (így például Olaszország is) kozmetikázták az adatokat, „kreatív könyvelést” végeztek. Részben éppen ezért, az EU számbevételi rendszere is megváltozott, amit – mint később kiderült – Görögország nem követett.

Az Unió 2004-ben, még a PASOK-kormány alatt a költségvetés felülvizsgálat követelte meg, amiből kiderült, hogy a költségvetés nem többlettel, hanem évek óta jelentős (2004-ben a GDP 7,4 %-át kitevő) hiánnyal zárt.

Amikor a 2008-ban pénzügyi formában kirobbant válság hatására szükségessé vált megszorításokba a Karamanlisz-kormány 2009 nyarán belebukott, és a PASOK került hatalomra, kiderült, hogy sokkal nagyobb a hiány, mint azt addig vélték.

A „szőnyeg alatti” eladósodáshoz a nemzetközi pénzügyi körök is hozzájárultak, olyan neves képviselőkkel együtt, mint a Goldman Sachs. Ez utóbbi a Karamanlisz-kormánnyal például olyan határidős ügyleteket kötött, amelyekben a jelenbeli készpénzfizetésért cserébe a görög kormány jövőbeli reptéri illetéket, autópályadíjat, szerencsejáték bevételt stb., adott át. Mindezt technikailag nem hitelfelvételként lehetett elkönyvelni, papíron tehát nem növelte az adósságot.

A 2000-es évek második felében a GDP-n belül bizonyos újraelosztás következett be a munka javára: a szociális juttatások, majd a bérek aránya is nőtt, e kettő aránya együtt 2004 és 2008 között 58,4 %-ról 61,2-re emelkedett. Különösen erőteljes volt a bér- és juttatásnövekedés az állami szférában, így nemcsak a gazdaság általános versenyképessége csökkent, de nőtt az állam hiteligénye is. Ennek a piaci viszonyok között önpusztító pályának a fenntartását segítette, hogy az alacsony euró-kamatlábak mellett igen kedvező volt a hitelfelvétel mind az állam, mind a lakosság számára. Az euró iránti nemzetközi pénzügyi bizalom miatt a válság előtt görög kormány kötvényeit alig valamivel nagyobb hozamok mellett vásárolták meg a piaci szereplők, mint a németét, és a lakossági hitelek kamatai is csábítóak voltak. Az euró övezetben a most legnagyobb bajban lévő országok (a PIGS) nettó eladósodottsága nőtt a legjobban, köztük is sorvezető Görögország. Az egy háztartásra jutó GDP-arányos lakossági fogyasztást szintén Görögország vezette. 2000 és 2008 között a háztartások fogyasztása 60 %-kal nőtt, messze gyorsabban, mint az euró többi országában. Ez a helyzet az eladósodásra amúgy is hajlamos Görögország esetében oda vezetett, hogy az államadósság 2002 és 2008 harmadik negyedéve között 81 milliárd euróról 191 milliárd euróra nőtt. Ugyanakkor a legdinamikusabban a pénzügyi intézmények (bankok) eladósodása emelkedett: a nevezett időszak alatt több mint négyszeresére, 118 milliárd euróra. Mivel azonban a bankok egy része is állami tulajdonban van, vagy állami ellenőrzés alatt áll, az ő adósságuk is részben az állam terhe. Jelenleg a görög államadósság meghaladja a 340 milliárd eurót, a GDP 140 %-át, és a közeljövőben tovább fog emelkedni.

Kétségtelen, hogy maga az euró is hozzájárult a görög válság méretéhez.

A mechanizmus lényegét már az aranystandard ismeretéből, vagy akár dollárt az aranyhoz kötő Bretton Woods-i rendszerből meg lehet érteni. A stabil és nem a nemzetgazdasági teljesítmény, hanem más, külső szempont alapján alakuló árfolyam sosem kedvező a gyengébb versenyképességű országok számára.

Görögország számára az euró úgy működött, mint az aranystandard: adva volt egy csereeszköz, amelynek értéke kívülről meghatározott (elsősorban az erősebb, a globális gazdaságba sikeresebben kapcsolódó országok által), és ráadásul az elmúlt évtizedben szinte folyamatosan erősödött. Ezzel a görög gazdaság versenyképessége nem tudott lépést tartani, így valutája erősebbé vált, mint amennyit nemzeti munkájának világpiaci értéke alapján érnie kellett volna. A valuta értéke és a nemzeti munka versenyképessége közti arányt a reál effektív árfolyam (REEF) mutatja meg. Görögország esetében ez a mutató a csatlakozás után jelentősen romlott, vagyis a valuta „reál felértékelődött”. Egyszerűen fogalmazva: a görög export drága, az import olcsóbb lett.

2002-től Görögország kereskedelmi egyenlege gyors romlásnak indult. 2004 után már a szolgáltatásmérleg pozitívuma sem ellensúlyozta, mivel ekkortól a szolgáltatástöbblet növekedése is megtorpant. Mindennek következtében nőtt a folyó mérleg hiánya is.

2009-ben hozzáláttak az állami kiadások lefaragásának is, de ekkor elsősorban még a bürokrácián belül törekedtek takarékosagra. Ugyanakkor nem mondtak le bizonyos gazdaságot serkentő állami kiadásokról. Az időközbeni kormányváltás után, a PASOK ismételt kormányra kerülését követően derült ki, hogy a hiány sokkal nagyobb, mint gondolták, sőt egyszerűen finanszírozhatatlan. A PASOK-kormány folytatta, sőt elmélyítette a megszorításokat, immár radikálisan visszavéve az állami alkalmazottak és nyugdíjasok juttatásait, a szociális vívmányok sorát. Folytonosan növekvő társadalmi ellenállással szembesült.

Az IMF-től és az EU-tól 2010 májusában kapott 110 milliárd eurós mentőcsomag ára a költségvetési hiány 2014-ig 3 % alá szorításának felvállalása volt, ám a drasztikus intézkedéseket nem sikerült a kellő ütemben véghezvinni. Márpedig ez a feltétele annak, hogy Görögország le tudja hívni az IMF és az EU 110 milliárdos készenléti hitelének soros részletét. Ha nem teszi, képtelen adósságainak további törlesztésére, és államcsődöt kell jelentenie.

Összesen a GDP 8 %-ával felérő kiigazításra van szükség a költségvetésben 2015-ig, s ebből a 2010. májusi csomag a közszféra kiadásainak csökkentésével, a nyugdíjreformmal stb. 2 %-ot hozott. Így 2011 áprilisában, alig háromnegyed évvel az EU-IMF-mentőcsomag feltételeként végrehajtott megszorítások után a görög kormánynak újabb kiigazítási csomaggal kellett előállnia – miközben a munkanélküliségi ráta 2011 januárja óta 15 %- körül alakul, és minden ötödik lakos a szegénységi küszöb alatt él. Ezúttal a 2008-as bankmentés összegével egyenlő, 28 milliárd euró szigorítást (nagyobbrészt kiadáscsökkentést), és 50 milliárd euró privatizációs bevételt terveztek. Ezekből 2011-re 3 milliárd eurós kiigazítás és 15 milliárd eurónyi privatizáció jut. A tervet megszavazta a görög parlament.

2012. október 5.

Antonisz Szamarasz görög miniszterelnök drámai szavakkal figyelmeztetett az országa gazdasági és szociális helyzete további romlásának következményeire. A Handelsblattnak adott interjújában Szamarasz a Weimari Köztársaság helyzetével hasonlította össze Görögország jelenlegi állapotát.

„A görög demokrácia talán a legnagyobb kihívása előtt áll” - hangoztatta a görög kormányfő. A görög társadalom összetartását éppúgy veszélyezteti "a növekvő munkanélküliség, mint ahogy ez Németországban a Weimari Köztársaság vége felé történt". A görög miniszterelnök a továbbiakban kifejtette, országa kész az áldozatokra, miután öt éven belül az életszínvonal harmadával csökkent. Szamarasz szerint a tendencia folytatódik, de már látni a fényt az alagút végén.

Szamarasz arra is rámutatott, hogy a lakosság már elérte a tűrőképessége határát. Több mint minden második fiatal munkanélküli, a szegénység egyre nő.